

Цитування:

Манелюк О. І. Творча діяльність хорового класу Івано-Франківського фахового музичного коледжу імені Дениса Січинського. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2021. № 3. С. 238-243.

Maneliuk O. (2021). The creative activity of the choir class of Ivano-Frankivsk Vocational Music College named after Denys Sichynskyi. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 3, 238-243 [in Ukrainian].

*Манелюк Оксана Іванівна,
магістр, аспірант Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка,
викладач вищої категорії,
голова циклової комісії хорового диригування
Івано-Франківського фахового музичного
коледжу імені Дениса Січинського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7446-1844>
OksanaManeliuk@i.ua*

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ХОРОВОГО КЛАСУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО ФАХОВОГО МУЗИЧНОГО КОЛЕДЖУ ІМЕНІ ДЕНИСА СІЧИНСЬКОГО

Мета роботи. Розкрити засади професійного зростання хорового класу Івано-Франківського фахового музичного коледжу імені Дениса Січинського крізь призму диригентської діяльності його керівників. Окреслити репертуарні знахідки та концертно-фестивальні здобутки колективу. **Методологія дослідження** полягає у здійсненні системно-хронологічного підходу при аналізі окремих сторінок діяльності колективу, вперше оприлюднених особистих архівних матеріалів автора. Також за допомогою наукового методу об'єднати та скоригувати нові й отримані раніше результати, відтак прослідкувати процес професіоналізації хору коледжу впродовж більш, як 80-літнього існування. **Наукова новизна** полягає у простеженні й висвітленні етапів творчої практики хорового класу. Вперше здійснено спробу схарактеризувати діяльність навчального колективу коледжу від його заснування й до сьогодні, що дозволяє відтворити цілісну картину його мистецького становлення. **Висновки.** Впродовж тривалого періоду хоровий клас коледжу очолювали відомі хормейстери, завдяки яким творча молодь має можливість формуватися професійно та популяризувати взірці світової й української хорової музики у краї, різних куточках України та закордоння. Основу репертуару хору складають різножанрові та різностильові твори, однак унікальність фондів колективу полягає в озвученні хорової спадщини Д. Січинського. Таким чином, у культуротворчому процесі Прикарпаття й України студентському академічному хору як учаснику навчального процесу та унікальній концертній одиниці регіону належить вагома роль.

Ключові слова: хоровий клас, коледж, репертуар, керівники, колектив.

Maneliuk Oksana, Master, Postgraduate of Drohobych State Pedagogical University by Ivan Franko, teacher of the highest category, chairman of the cyclic commission of choral conducting of Ivano-Frankivsk Professional music college named after Denis Sichynsky

The creative activity of the choir class of Ivano-Frankivsk Vocational Music College named after Denys Sichynskyi

The purpose of the article. To reveal the principles of professional growth of the choir class of Ivano-Frankivsk Vocational Music College named after Denis Sichynsky through the prism of conducting its leaders. Outline the repertoire findings and concert and festival achievements of the group. **The methodology** consists in the implementation of a system-chronological approach in the analysis of individual pages of the team's activities, first published personal archival materials of the author. It is also possible to use a scientific method to combine and adjust new and previously obtained results, thus tracing the process of professionalization of the college choir for more than 80 years of existence. **The scientific novelty** is to trace and highlight the stages of the creative practice of the choir class. For the first time, an attempt was made to characterize the activities of the teaching staff of the college from its founding to the present day, which allows us to recreate a holistic picture of its artistic development. **Conclusions.** For a long time the choir class of the college was headed by famous choirmasters, thanks to whom creative youth has the opportunity to form professionally and popularize samples of the world and Ukrainian choral music in the region, different parts of Ukraine, and abroad. The basis of the choir's repertoire consists of works of various genres and styles, but the uniqueness of the ensemble's funds lies in the sound of D. Sichynsky's choral heritage. Thus, in the cultural process of Prykarpattia and Ukraine, the student academic choir, as a participant in the educational process and a unique concert unit of the region, has an important role.

Keywords: choral class, college, repertoire, leaders, collective.

Актуальність теми дослідження. У підготовці студента-хормейстера серед циклу фахових дисциплін хоровий клас є творчою лабораторією, в якій формується індивідуальність музиканта. Для професійного становлення молодого спеціаліста роль керівника-хормейстера є архіважливою. Студентському академічному хору Івано-Франківського музичного фахового коледжу ім. Д. Січинського, очолюваному кращими хоровими кадрами регіону, як вагомій ланці у музичній освіті Прикарпаття, належить ключова функція, бо він дає перспективу генерації талановитих хормейстерів, які продовжують навчання у провідних музичних академіях України. Культурно-мистецька діяльність навчального хору вирізняється універсальністю, професійним спрямуванням, водночас активною концертною практикою.

Мета дослідження. Розкрити засади професійного зростання хорового класу крізь призму диригентської діяльності його керівників. Окреслити репертуарні знахідки та концертно-фестивальні здобутки колективу.

Аналіз досліджень і публікацій. Творчі досягнення хорового класу музичного коледжу висвітлювалися спорадично. Короткі відомості містяться у збірці нарисів з історії навчального закладу під редакцією О. Турянської «Роки творення Високого музичного мистецтва» [6], стисла інформація знаходиться у колективній монографії «Культурно-мистецька панорама Івано-Франківська» [4] та збірнику Л. Грабар «Вибрані статті та рецензії» [1]. Тому базовим джерелом для написання статті слугували особисті архіви, спостереження та власний досвід роботи зі студентським хором автора публікації.

Виклад основного матеріалу. У мистецькому просторі Прикарпаття хору Івано-Франківського фахового музичного коледжу належить вагома лепта. Будучи незмінним учасником усіх культурно-мистецьких імпрез міста й області, конкурсів та фестивалів, студентська молодь має можливість професійно зростати та вдосконалювати свою майстерність у практично-виконавській діяльності.

Хоровий клас училища (нині – коледжу) працює з часу заснування музичного закладу (1940 р.), однак відомості про першого керівника – відсутні. З 1947 р. колектив очолював І. Атаман – фундатор хорового відділу, якому вдалося чітко налагодити роботу хору, розгорнути активну концертну діяльність [5, 73].

І. Атаман – організатор та головний диригент масових заходів у місті – хорових фестивалів, обласних свят пісні. Серед вагомих його ініціатив було відновлення у повоєнному Станіславі щорічних Шевченківських концертів, де учнівський хор під орудою диригента завжди виконував «Заповіт», «Рече та стогне Дніпр широкий», інші композиції, які підносили українського духа в добу тоталітаризму. У січні 1949 р. І. Атаман підготував з колективом тематичний концерт, присвячений творчості М. Леонтовича, який, за спогадами маестро, був його вчителем. Є відомості, що вечір мав великий успіх [5, 74].

Виховані І. Атаманом молоді фахівці стали яскравими продовжувачами українських хорових традицій. Це – І. Жук, Б. Катамай, М. Білан, Б. Роп'яник, М. Гринишин, Л. Яросевич, В. Шиптур, А. Ставничий [6, 142]. Ось як характеризує свого вчителя Б. Катамай: «Для нас він був, як рідний батько. Добрий, чуйний. Прекрасний спеціаліст. Він завжди підтримував, давав професійні і життєві поради... Він навчив нас любити хорове мистецтво» [5, 73]. Отож, завдяки харизмі та наполегливості І. Атамана, у хоровому класі було виховано ряд талановитих і цілеспрямованих особистостей. З огляду на висвітлену інформацію, можна стверджувати, що він володів неординарними диригентськими якостями, які сприяли всебічному вихованню студента-хормейстера.

У 50–60-х рр. хором керували А. Ставничий, М. Білан, Б. Катамай. Великий склад колективу, який налічував в різні роки 60–70 студентів, дозволяв виконувати різноманітний репертуар: від обробок М. Леонтовича, М. Лисенка, М. Колесси до розгорнутих полотен – Г.-Ф. Гендель «Праці хвала», Р. Шуман «Цигани», А. Кос-Анатольський «Нова Верховина» та ін. [6, 142].

60-ті рр. ознаменовано виконанням творів українських авторів. Після виходу друком чотирьох випусків хорових творів західноукраїнських композиторів кінця ХІХ – початку ХХ ст. під редакцією В. Василевича майже всі опубліковані композиції склали основу репертуару хорового класу.

1965 р. з ініціативи А. Ставничого навчальному закладу присвоюється номено Дениса Січинського. Тоді ж під орудою маестро у репертуарних фондах хору з'являється низка творів композитора, зокрема кантати «Лічу в неволі», «Дніпро рече» та ряд «не рекомендованих до виконання»

радянською ідеологічною доктриною творів. Після «хрущовської відлиги» хором були виконані літургійні номери А. Веделя, М. Вербицького, «Дума» з «Невольника» А. Вахнянина тощо [6, 142–143].

Г. Керниця розпочав свій трудовий стаж 1969 р. й одразу був призначений керівником хорового класу диригентсько-хорового відділу. Завдяки професійному підходу та кропіткій роботі над елементами вокально-хорової техніки диригентові вдалося залучити колектив до мистецького життя міста й області, виступів із концертними програмами духовної та світської музики західноєвропейських і українських композиторів. З колективом була підготовлена та виконана майже вся хорова спадщина Д. Січинського, включаючи Службу Божу. Маестро був інспіратором озвучення та виконавцем Меси «Соль-мажор» Ф. Шуберта (1968 р.) у супроводі міського філармонійного оркестру.

Г. Керниця, дбаючи за підвищення професійного рівня студентів, підготував із хором лекції-концерти, присвячені творчості С. Людкевича, М. Колесси, Л. Бетховена, П. Чайковського. Перше прочитання композиції Д. Січинського «Минули літа молодії» відбулося також за участі студентського хору під його орудою. Хоровий клас презентував свої програми на Чернігівському та Львівському телебаченні.

Г. Керниця ретельно підходив до репетиційного процесу, всебічно ерудований, завжди пунктуальний і точний, так само скрупульозно домагався прочитання музичного тексту, прагнучи до визрілого в його уяві звукового ідеалу. Звучання хору під орудою Г. Керниці вирізнялося художньою переконливістю, динамічністю і барвистістю. Очевидно, що така диригентсько-просвітницька діяльність Г. Керниці формувала особистість вихованців та мала вплив на мистецьке середовище навчального закладу та міста.

1988 р. учнівський хор музичного закладу очолює М. Цапар [3, 5], якого Б. Катамай характеризував як високопрофесійного спеціаліста та відзначав, що з його приходом розширився репертуар хорового класу. Зокрема керівник включив до фондів твори композиторів-новаторів, складні за музичною мовою та формою: В. Зубицького «Дримба» і «Весілля», Є. Станковича «Заключні купала» з фольк-опери «Цвіт папороті», Г. Деак-Бардоша «Eli, Eli», І. Карабиця «Дощик» тощо. Вважав, що на класичних взірцях можна досягнути

найвищого результату у вокальному вишколі, водночас дуже важливо продемонструвати студентам і сучасні композиції задля набуття нових музичних знань, вокально-хорових умінь і навичок. Саме в цьому вбачав доцільність виконання модерних опусів.

У непростий час становлення Незалежності України М. Цапар озвучив твори українських композиторів, раніше заборонених репресованих авторів, духовні зразки, коляди, щедрівки. Відтак із нагоди 125-річчя Д. Січинського в театрі ім. І. Франка, у меморіальному сквері біля пам'ятника композитору та на Львівському телебаченні під його орудою вперше повністю була виконана Літургія патрона закладу [6, 149]. Також зазвучали «Прихили, Господи, вухо Твоє» М. Григор'єва, «Помилуй мя, Боже» А. Веделя, «Блажен муж» П. Чеснокова та ін. Хор опанував нові композиції музичної Шевченкіани – О. Литвинов «Ой чого ти почорніло», Г. Давидовський «Розрита могила». С. Лецишин, аналізуючи діяльність М. Цапара, зауважує, що у виконанні хорового колективу заслуговують уваги також його авторські твори, переклади (наприклад, Б. Янівський «Колискова для матері» (для жіночого хору), І. Шамо «Осіньне золото», М. Гайворонський в'язанка «Стрілецьким шляхом» (для мішаного хору) та обробки українських народних пісень (всіх більше 400), які за своєю ладо-інтонаційною основою й голосоведінням близькі до фольклору. [3, 5]. С. Лецишин наголошує на фаховості митця: «М. Цапар навчає студентів-випускників займатися з хорами методично вірно і вимогливо, щодо інтонації, ансамблю, дикції. Найважливіше – примушує студента мислити і працювати самостійно, готуючи твори до випускного іспиту з диригування. А настанови, корективи здійснює тактовно, враховуючи думку як самого випускника, так і його викладача по класу диригування» [3, 5]. Така парадигма впливала з особливо дбайливого ставлення до хорової справи та прискіпливого відношення до самого себе, тому й відповідна праця вимагалась від учнів. Колишня хористка С. Лукашук (Щербій) згадує: «Керівника часто можна було застати над відпрацюванням жесту твору, виконуваного на хорі».

5–8 жовтня 1991 р. на базі навчального закладу відбувся I Обласний конкурс академічних, камерних та самодіяльних хорів ім. Д. Січинського. Поважне журі відзначило високохудожній рівень та професійне виконання конкурсної програми хору під орудою М. Цапара. Хор уперше представив

слухацькій аудиторії кантату Д. Січинського, присвячену єпископові Г. Хомишину «Витай нам, архієрею», що вважалася втраченою і яку відшукала музикознавець О. Турянська 1991 р. На тому ж конкурсі (вже у статусі Всеукраїнського) у 1995 р. з нагоди 130-річчя від дня народження патрона закладу хор отримав почесне звання лауреата.

Підсумовуючи, слід додати, що успішні виступи хорового класу під керівництвом М. Цапара роблять його помітною постаттю у регіоні. Таким чином, відданість хоровій справі та особливий творчий потенціал хормейстера стали ще одним щаблем у професіоналізації навчального колективу.

З музичним закладом пов'язана диригентська діяльність Б. Катамая, який хоровому класу віддав понад тридцять років (з 1964 р., з перервами), виховавши плеяду знаних диригентів – Р. Дорожівського, П. Терпелюка, П. Князевича, О. Гавриша, Г. Сорохан, Р. Долчука, М. Шевченко, Х. Михайлюк та ін. [4, 146]. Х. Михайлюк згадує: «Спостерігаючи за його працею під час репетицій, я вчилася якими методами досягти чистоти інтонації, строю, ансамблю, хорової звучності колективу, а також глибокого проникнення в музичний твір, вміння відтворювати художній образ, артистично поводитися на сцені. Богдан Васильович – майстер хорової справи, вимогливий учитель і прекрасна безкорислива людина, його життя – це служіння мистецтву й Україні» [2, 4]. Наполеглива праця Б. Катамая принесла свої плоди – гідний мистецький рівень, вдалі концертні виступи. Особливо слід відмітити його пієтет до творчості М. Леонтовича, вміння тонко змальовувати художні образи, тим самим надихаючи студентів на осмислене виконання.

Після поновлення М. Мокрецького (1995 р.) на посаді очільника закладу, він став керівником студентського хору, який отримав назву «Прометей». І не даремно. Колектив активно включився в культурно-просвітницьку практику, став невід'ємним елементом у хоровому виконавстві міста. До роботи хору долучаються студенти інших відділів, що дало можливість виконувати монументальні твори, серед яких низка композицій на вірші Т. Шевченка: «Радуйся, ниво непоплита» (1 і 5 част.) М. Лисенка, «Хустина» Л. Ревуцького, «Косар» та частини з кантати-симфонії «Кавказ» С. Людкевича, «І мертвим, і живим, і ненародженим...» Б. Шиптура та ін.). Для втілення окремих полотен М. Мокрецький залучає симфонічний оркестр, а у творі «Реве

та стогне Дніпр широкий» – капелу бандуристів.

Щодо методики роботи з хором М. Мокрецького – принциповість у підході до справи, міцна репетиційна дисципліна, твердість характеру поєднувались із поетичним єством диригента, який прагнув до виконання та втілення масштабних творів й грандіозних проєктів, давши можливість вихованцям досягнути красу розлогих хорових полотен та бути співучасником цікавих дійств. Широка емоційна палітра і запальний темперамент забезпечували М. Мокрецькому порозуміння з хором, переконливе відтворення характеру та створення повноцінних художніх образів.

В останні десятиліття своєї діяльності, завдяки молодій генерації диригентів (О. Базюк (Манелюк) (2010–2012, 2018–2020), С. Щербій (2012–2014), Х. Касько (2014–2016), Я. Коваль (2016–2018), закоханий у хорову справу, навчальний колектив продовжує досягати «секрети» академічного хорового виконавства, неодноразово виборює найвищі нагороди, будучи учасником фестивалю духовної музики «Вгору серця» (м. Івано-Франківськ, 2013); конкурсу духовної музики в Румунії (м. Ясси, 2014, 2015), де двічі був відзначений дипломом лауреата II ступеня; I Всеукраїнського конкурсу юних музикантів «Франкове Підгір'я» (м. Дрогобич, 2015), виборовши найвищу премію – Гран-Прі; хорового фестивалю «Співаємо канон» (м. Львів, 2017); X Міжнародної Пасхальної асамблеї «Духовність єднає Україну-2018»: здобутки і перспективи (м. Київ, 2018).

С. Щербій – вихованка талановитих педагогів Київської національної музичної академії ім. П. Чайковського – Е. Виноградової, О. Бенч, П. Муравського. Хор коледжу під орудою С. Щербій напрочуд легко зумів досягнути таємниці інтонування й ідеально чистого співу – настанови маестро П. Муравського. Особливе відчуття хорової органіки, глибинне розуміння музичного стилю й форми виконуваних композицій, вміння цікаво підбирати репертуар (зокрема, тяжіння до складних в інтонаційному та ладотональному плані творів, побудованих на новаторській композиторській техніці) – кращі диригентські якості С. Щербій, передані молодому поколінню й втілені у таких творах: М. Шух «Тиха молитва», О. Яковчук «Веснянка», Л. Каганов «Обніміте ж, брати мої» (вірші Т. Шевченка), Дж. Раттер «Реквієм» (1 ч.), А. Брукнер «Locus iste» та ін.

Х. Касько, очоливши хоровий клас, взорувалась на творчі принципи своїх наставників-викладачів Б. Катамая та Я. Колесси, поєднуючи їх із особистим стремлінням до модерної музики. Тому в репертуарних списках з'явилися нові композиції: М. Вербицький «Ангел вопієше», П. Гончаров «Хресту Твоєму», О. Литвинов «Ой чого ти почорніло?», хор «Туман хвилями лягає» з опери «Утоплена» М. Лисенка. Керівник була прихильником яскравих сучасних композицій, зокрема, Р. Твардовський «Алилуя», S. Iradier «La Paloma», Г. Гаврилець «Засвічу свічу», В. Черленюк «Чиє ж то полечко неоране?», виконання яких вразило свіжістю і неординарністю. Наприклад, для відтворення іспанського колориту у творі «La Paloma» було залучено гру на кастаньетах та виготовлено спеціальні віяла; у композиції «Засвічу свічу» – створено інсценізацію із використанням запалених свіч. Добра мануальна техніка, енергетика та експресивність диригентського стилю дозволяли керівникові долати будь-які труднощі, тому твори набували сценічного довершення. Відтак, у студентів поступово формується розуміння новаторських композицій та сучасних прийомів хорового виконавства.

У 2016–2018 рр. хоровим колективом музичного коледжу керував Я. Коваль. Будучи людиною високопрофесійною, диригент вельми ретельно добирив репертуар, був прихильником «доброї» хорової класики. Відтак, студентський хор виконав низку хорових обробок М. Леонтовича та Є. Козака, два хорові концерти композиторів «Золоті Доби» – концерт «Скажи ми, Господи, кончину мою» Д. Бортнянського та «Не отвержи мене во время старости» М. Березовського, твори композиторів-сучасників: В. Тиможинського, Р. Толмачова, Б. Шиптура. Я. Коваль був рідкісним інтерпретатором, навіть найпростіша мініатюра ставала шедевром, набуваючи рис філігранності, вишуканості. До прикладу, на фестивалі «Співаємо канон» хор виконав канон «Над річкою бережком» М. Леонтовича», запис якої увійшов до медіатеки з творів М. Леонтовича поряд з кращими колективами України, такими як «Думка», «Київ», хор Київської консерваторії тощо [7]. На цьому етапі виконання хору вирізняється довершеною чистотою, доброю вокальною школою, емоційністю, кантіленністю, тембральністю звучання та тонким нюансуванням.

Нова хвиля перемог розпочинається з поверненням до диригентського пульту випускниці Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка О. Манелюк. Хор стає учасником міжрегіонального прослуховування VIII Всеукраїнського хорового конкурсу ім. М. Леонтовича (м. Івано-Франківськ, 2018). Голова журі Г. Горбатенко відзначила надзвичайно тонку деталізацію в роботі над елементами хорової звучності (акцентуючи, що послуговується такою ж виконавською методикою), взірцевість трактувань виконуваних композицій (О. Лассо «Matonia saga», С. Людкевич «Плотію уснув», О. Козаренко «Єдинородний Сину», Т. Кравцов, вірші Т. Шевченка «І небо невмите», М. Скорик кантата «Весна» (I част.), М. Леонтович, вірші Г. Чупринки «Льодолом»). Хор брав участь у I Відкритому фестивалі-конкурсі вокалістів та хорових колективів ім. С. Крушельницької у м. Тернопіль (2018, I премія); X Міжнародному Різдвяному фестивалі «Коляда на Майзлях» (м. Івано-Франківськ, 2019); фольклорному фестивалі «Червона калина», присвяченому дням української культури в Латвії (м. Вентспілс, 2019); X Міжнародному вокально-хоровому конкурсі-фестивалі «Хай пісня скликає друзів» у м. Чернівцях (2019, I премія); традиційному міжнародному фестивалі у Болгарії (с. Казашко – Община Варна, 2020). У своїй практиці О. Манелюк – мініатюрист по натурі – тяжіє до акапельних композицій з цікавою формою, насиченою контрастами (надзвичайно важливими для неї є «пульсуюче життя» найменших елементів формотворення – мотиву, речення, фрази тощо), в яких можна передати широкий спектр хорових барв, гнучке фразування і нюансування, доводячи найменший фрагмент твору до граничного образно-емоційного наповнення.

Натхненником і керівником студентського хору з 2020 р. є А. Миндюк – послідовниця «пігровських» традицій, що базуються на досягненні чистоти хорового строю як найголовнішої умови звучання, вокально-ансамблевій виконавській техніці та вихованні метро-ритмічної стійкості у хористів. Диригентський гарт, колосальна пам'ять і тонкий художній смак А. Миндюк формують благодотворне середовище у хоровому класі, налаштовуючи виконавців на єдиний звуковий тон.

Варто відзначити виступи хору у супроводі духового оркестру коледжу під керівництвом П. Гундера, які стали

традиційною константою і феєричним завершенням концертних програм.

Наукова новизна полягає у простеженні й висвітленні етапів творчої практики хорового класу. Вперше здійснено спробу схарактеризувати діяльність навчального колективу коледжу від його заснування й до сьогодні, що дозволяє відтворити цілісну картину його мистецького становлення.

Висновки. Впродовж 80-ти років хорівий клас коледжу очолювали відомі хормейстери, викладачі навчального закладу – І. Атаман, А. Ставничий, М. Білан, М. Цапар, Б. Катамай, Г. Керниця, М. Мокрецький, С. Щербій, Х. Касько, Я. Коваль, О. Манелюк, А. Миндюк, творчо-виконавська кореляція яких зуміла створити колосальну навчально-концертну платформу. Молоде покоління, завдяки потужному педагогічному грону, має можливість засвідчити свої творчі здобутки на різноманітних регіональних, всеукраїнських, міжнародних фестивалях та конкурсах, популяризуючи навчальний заклад у краї, взірці української та зарубіжної хорової літератури на достатньому виконавському рівні у різних куточках України та закордоння.

Основу репертуару студентського хору складають зразки світової хорової музики від епохи Відродження, класики, епохи романтизму до хорових мініатюр, концертів, оперних хорів, обробок українських народних пісень, духовної музики українських майстрів. Особливістю колективу є наявність в репертуарі майже всієї хорової спадщини патрона закладу – Д. Січинського. Головним напрямом у вихованні учасників хору є спів без супроводу – ідеальної матерії для вдосконалення музичного слуху у всіх його проявах і елементів вокально-хорової техніки та хорової звучності.

Отже, у культуротворчому процесі Прикарпаття студентському академічному хоровому колективу належить вагомий роль як «кузні» хорових кадрів і унікальній концертній одиниці регіону, що дбає про збереження духовних надбань української нації.

Література

1. Грабар Л. В. Вибрані статті та рецензії. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2018. 132 с.
2. Губенко А. Майстер хорової справи. Галицька просвіта. 2011. 24 лютого. № 8. С. 4.
3. Лещишин С. Михайло Цапар: Пісня не терпить фальші... (25-річчю творчої діяльності присвячується). Західний кур'єр. 1995. 3 березня. С. 5.
4. Культурно-мистецька панорама Івано-Франківська: 350-річчю надання місту магдебурзького права присвячується: монографія/ Карась Г. (гол. авт. кол.), Дутчак В., Монолатій І., Дундяк І. [та ін.]. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. 180 с.+60 іл.
5. Максим'юк Г. Ентузіаст хорового мистецтва (до 110-ї річниці від дня народження Івана Атамана). Українська музика. 2013/4 (10). С. 71–75.
6. Роки творення високого музичного мистецтва / Ред.-упор. Олександра Турянська. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2013. 264 с.
7. Медiateка. URL: <http://leontovychmuseum.org.ua/media-library/> (дата звернення 25.05.2021).

References

1. Hrabar, L.V. (2018). Selected articles and reviews. Ivano-Frankivsk: Misto NV [in Ukrainian].
2. Hubenko, A. (2011). Master of choral work. Halyska Prosvita, 8, 4 [in Ukrainian].
3. Leshchyshyn, S. (1995). Mykhailo Tsapar: The song does not tolerate falsehood... (dedicated to the 25th anniversary of his creative activity). Zakhidnyi Kurier, 3 March, 5 [in Ukrainian].
4. Karas, H. (Eds.). (2012). Cultural and artistic panorama of Ivano-Frankivsk: dedicated to the 350th anniversary of the Magdeburg law of the city: a monograph. Ivano-Frankivsk: Misto NV [in Ukrainian].
5. Maksymiuk, H. (2013). The Enthusiast of choral art (dedicated to the 110th anniversary of Ivan Ataman's birth). Ukrainian music, 10, 71-75 [in Ukrainian].
6. Turianska, A. (Eds.) (2013). Years of creation of high musical art. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria [in Ukrainian].
7. Media library. (25.05.2021) Retrieved from URL: <http://leontovychmuseum.org.ua/media-library/> [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 21.04.2021
Отримано після доопрацювання 14.05.2021
Прийнято до друку 19.05.2021*